

РОЗДІЛ 4 ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ

Кормич Л.І.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри соціальних теорій, доктор історичних наук, професор*

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНА БАЗА

Процес формування і реалізації внутрішньої та зовнішньої політики сучасної України передбачає, передусім, визначення пріоритетів у виборі напрямів, моделей та форм розвитку. Саме такий підхід забезпечує можливість розробки стратегій та вибір відповідних тактичних прийомів і методів їх практичного втілення. На цьому, в свою чергу, ґрунтується системність реформ та ефективність впровадження цілей розвитку.

Якщо окреслювати стратегічний зміст внутрішньополітичних перетворень, то їх можна сформулювати як соціальну орієнтованість внутрішньої політики. У всіх напрямках державної діяльності наголошується на першочерговості завдань соціального розвитку та на створенні сприятливих умов для їх вирішення. Адже економічні і політичні трансформації мають в якості кінцевої мети досягнення високого рівня та якості життя суспільства. Це означає, що соціальна модернізація базується на соціальній підтримці, соціальному захисті та соціальному стимулюванні. В свою чергу, це робить людей зацікавленими у результаті, легітимуючи таким чином управлінські рішення та розширюючи соціальну базу виконавців і прибічників даних стратегій. Без подібної підтримки не може бути сталого розвитку і суспільної стабільності, в основі яких лежать високі показники індексу людського розвитку, що включає і об'єктивні, і суб'єктивні фактори.

Коло конкретних завдань, пов'язаних з досягненням таких стратегічних цілей, стосується різних сфер: політики, економіки, права, культури, духовності тощо. Задіяними у їх реалізації в якості суб'єктів виступають як державні інституції так і інститути громадянського суспільства. У їх співпраці народжується соціальний капітал, необхідний для ефективного стратегічного просування суспільства шляхом прогресу. А для цього узгоджуються норми поведінки, формується механізм взаємовідносин, утворюється модель взаємодії – соціальне партнерство.

Фундаментальні засади всіх цих процесів закладені Конституцією та Законами України, які визначають зміст і спрямованість внутрішньої політики держави, її орієнтованість на задоволення потреб і інтересів членів суспільства, незалежно від їх соціального статусу, місця в системі соціальної стратифікації та інших детермінант.

В цю діяльність включені структури державної влади, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства. В даному напрямку формується суспільна свідомість та культура. Тобто, і управління на всіх рівнях, і сприйняття рішень суспільством та готовність їх виконувати обумовлені розумінням привабливості соціальної орієнтованості внутрішньої політики. Тому, безумовно, таку спрямованість можна вважати головною стратегією сучасного етапу розвитку України.

В аспекті зовнішньої політики визначення стратегії є більш проблемним, ніж щодо внутрішньої. Адже тут іде пошук орієнтацій та пріоритетів. Основні концепції уточнюються. Однак і тут можна сказати, що радикальних змін загальних тенденцій становлення держави в системі міжнародних відносин не відбувається. Статус без'ядерної, позаблокової є конституційно закріпленим. Україна взяла на себе і повністю виконала зобов'язання щодо ядерного роззброєння. Вона не є членом жодного воєнного блоку. Правда залишається питання щодо розміщення іноземної військової бази – Чорноморського флоту Російської Федерації, яке неоднозначно трактується і оцінюється в суспільстві. Але в цілому стосунки з іншими державами вибудовуються за закріпленою конституційною моделлю, налагоджується економічна, політична, культурна співпраця з різними державами.

На принципах стратегічного партнерства та дружніх відносин розбудовуються взаємини України з Російською Федерацією, з країнами СНД, з іншими державами.

Вагоме значення для розуміння зовнішньополітичної стратегії має теза про євро інтеграційні устремління України. На сьогодні першочерговим визначене завдання підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, з кінцевою метою набуття членства в ЄС після завершення всіх необхідних внутрішніх реформ. Україна є повноправним членом Ради Європи та входить до багатьох європейських структур, активно працюючи в них.

Входження України у світове співтовариство, у світову економічну систему відбувається на засадах визнання загальнолюдських цінностей та норм міжнародного права, що забезпечує стабільність міжнародного становища України як демократичної незалежної держави.

Національні інтереси і національна безпека нерозривно пов'язуються з мирним, взаємовигідним співробітництвом та добросусідством; з участю у розв'язанні складних глобальних проблем сучасності. Все це дозволяє позиціонувати Україну як передбачуваного партнера у двосторонніх чи багатосторонніх дипломатичних відносинах. Крім того, подібні стратегії можуть розглядатись як такі, що відповідають інтересам утвердження миру та мирного співробітництва в системі міжнародних відносин в цілому. А це, в свою чергу, відповідає завданням захисту прав та інтересів людини як головної соціальної цінності як у внутрішньодержавних так і у зовнішньодержавних стратегіях розвитку суспільства.

Таким чином, можна констатувати, що сучасні українські стратегії в цілому зорієнтовані на потреби, інтереси та цінності людини. Пріоритет прав людини виступає головним системо утворюючим фактором домінуючої стратегії сталого розвитку. А всі трансформаційні процеси підпорядковуються цьому чиннику.

Поки ще, нажаль, не можна сказати про успішність і ефективність впровадження таких принципів у всіх без виключення сферах життєдіяльності, однак перспективи пов'язані саме з ними. І така спрямованість стратегій обумовлює широту їх соціальної бази.

Вітман К. М.

Національний університет «Одеська юридична академія», професор кафедри соціальних теорій, доктор політичних наук, професор

ДОСВІД КОСОВО: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ЕТНОПОЛІТИКИ

Для української етнополітичної науки є надзвичайно актуальним вивчення досвіду інших держав, що пройшли або зараз проходять процес етнополітичної дезінтеграції. По-перше, тому що Україна також виникла внаслідок етнополітичної дезінтеграції наддержави, до складу якої входила – Радянського Союзу. Незважаючи на те, що з того часу пройшов 21 рік, для України актуальна більшість проблем, з якими доводиться мати справу постдезінтеграційним державам. Серед них: етнотериторіальні та етнополітичні претензії сусідніх країн, які спираються на потужну підтримку своїх національних меншин; етнополітичний розкол різних частин України, які рухаються в протилежних зовнішньоінтеграційних напрямках, що може за несприятливих умов призвести до нового витка етнополітичної дезінтеграції; забезпечення рівного задоволення прав етноспільнот; формування адекватної мовної політики, яка б стримувала дію етнічних відмінностей.

По-друге, вивчення ситуації в інших постдезінтеграційних державах дозволить уникнути значної кількості помилок та хибних кроків в державній етнонаціональній політиці, спираючись на їх досвід. Етнополітика держави – не майданчик для експериментів та різких кроків, якими б ефективними вони на перший погляд не здавалися б. Спрогнозувати ефект тих чи інших заходів, причинно-наслідкову реакцію в сфері етнонаціональних відносин, зазвичай, практично неможливо. Етноспільноти (етнічна нація, національні меншини) бурхливо та непередбачувано реагують на утиски своїх етнокультурних прав. Як справедливо наголошував І. Курас у своїх працях, «необхідність особливої зваженості і розсудливості в державній етнонаціональній політиці диктується об'єктивною складністю і суперечливістю етнонаціональної ситуації в державі» (Курас І. Державна етнонаціональна політика в умовах становлення відкритого суспільства /